

Yeni Faşizm: Konsensüs ile Yönetim*

Ayn Rand

Bugünkü entelektüel modaya uymayan ve bu sebeple “konsensüse uymayan,” hoşlanılmayan bir şeyle başlayacağım: terimlerimi tanımlamakla başlayacağım, böylece benim neden bahsettiğimi bileceksiniz.

Size üç siyasî terimin, sosyalizmin, faşizmin ve devletçiliğin sözlük tanımlarını vereyim:

Sosyalizm – üretim araçları, sermaye, top-
rak vs.nin sahipliğini ve kontrolünü bir büt-
tün olarak topluma vermeyi savunan bir sos-
yal organizasyon teorisi veya sistemi.

Faşizm – hiçbir muhalefet veya eleştiriye
izin vermeyen, ülkenin tüm işlerini (endüst-
riyel, ticarî vs.) kontrol eden kuvvetli mer-
kezî güce sahip bir hükümet sistemi...

Devletçilik – kapsamlı ekonomik, siyasî ve
diğer ilgili kontrolleri bireysel özgürlük pa-
hasına devlette yoğunlaştırma prensibi veya
politikası.¹

“Devletçiliğin” daha geniş ve genel bir te-
rim olduğu ve diğer iki terimin devletçiliğin
bir versiyonu olduğu açıktır. Devletçiliğin,
günümüzün egemen siyasî eğilimi olduğu da

açıktır. Fakat bu iki versiyonun hangisi bu
eğilimin gittiği yönü temsil etmektedir?

Hem “sosyalizmin” ve hem de “faşizmin”
mülkiyet hakları konusunu ilgilendirdiğine
dikkat ediniz. Mülkiyet hakkı, kullanma ve
yönetme hakkıdır. Bu iki teori arasındaki far-
ka da dikkat ediniz: sosyalizm özel mülkiyeti
tamamen reddeder ve “*sahiplik ve kontrolle-
rin*” bir bütün olarak topluma, yani devlete
verilmesini savunur; faşizm *sahipliği* özel bi-
reylere bırakır, fakat mülkiyetin *kontrolünü*
hükümete devreder.

Kontrolsüz sahiplik, terim olarak bir çe-
lişkidir; kullanım veya yönetme hakkı bu-
lunmayan “mülkiyet” anlamına gelir. Vatan-
daşların, mülkiyetin avantajlarından faydala-
namadığı, ama mülkiyete sahip olmanın so-
rumluluğunu üstlendiği; hükümetin de hiç-
bir sorumluluk taşımadan bütün avantajlara
sahip olduğu anlamını taşır.

Bu bakımdan, sosyalizm iki teoriden daha
dürüst olandır. “Daha iyi” *değil*, “daha dü-
rüst” diyorum, çünkü *uygulamada* bu ikisi
arasında fark yoktur; her ikisi de aynı kollekt-
ivist, devletçi prensipten gelir, her ikisi de
bireysel hakları reddeder ve bireyi kolektif
olandan aşağı tutar, her ikisi de vatandaşların
canlarını ve hayatlarını her şeye kadir hükü-

¹ Bu tanımlar *American College Dictionary*, New York:
Randomhouse, 1957’den alınmıştır.

metin yetkisine verir ve bu ikisi arasındaki fark sadece bir zaman, derece ve yönetenlerin tutsak tebaalarını kandırma sloganlarının seçimi gibi gereksiz detaylardır.

Biz devletçiliğin bu iki versiyonunun hangisine doğru ilerliyoruz: sosyalizme mi yoksa faşizme mi?

Bu soruya cevap vermek için, kişi önce şunu sormalıdır: Hangisi bugünün kültürünün egemen ideolojik eğilimidir?

Aşağılayıcı ve dehşete düşürücü cevap şudur: *bugün hiçbir ideolojik eğilim yoktur*. İdeoloji yoktur. Siyasî prensipler, teoriler, idealler ve felsefe yoktur. Hiçbir yön, amaç, pusula, gelecek vizyonu, entelektüel liderlik unsuru yoktur. Bugünün kültürüne egemen olan *duygusal* unsurlar var mıdır? Evet, bir tane. *Korku*.

Siyasî felsefesi olmayan bir ülke okyanusun ortasında, herhangi bir rastgele rüzgâr, dalga veya akıntının insafında, rastgele sürüklenen bir gemi gibidir; yolcuları da kapitan köprüsünün boş olduğunu keşfetme korkusuyla dışarı çıkmadan kabinleri dolduran ve “Gemiye sallamayın!” çığlıkları atan bir gemi gibidir.

Sallanmaya karşı koyamayan bir geminin zaten mahvolmaya mahkûm olduğu ve yoluna tekrar girmesi için sallanmasının daha iyi olacağı açıktır. Fakat bu durumun farkına varılması gerçeklerin, realitenin, prensiplerin ve uzun vadeli bir görüşün kavranması şartıyla olabilir, ki bunların hepsi tam da “sallamayın’cılarının” çılgın bir şekilde kaçınmaya çalıştığı şeylerdir.

Tıpkı bir nevrozlunun, tanımayı reddettiğinde realitenin gerçeklerinin ortadan yok olacağına inanması gibi, bugün bütün bir kültürün nevrozu, insanların, eğer kendileri bütün prensip ve kavramların yok edilmesinde başarılı olurlarsa siyasî prensip ve kav-

ramlara olan çaresiz ihtiyaçlarının ortadan kalkacağına inanmasına yol açar. Fakat *aslında*, ne bir birey ve ne de bir ulus bir tür ideoloji olmadan var olamayacağından dolayı, bu tür bir *anti ideoloji*, şimdi bizim iflâs etmiş kültürümüzün resmî, aşikâr, egemen ideolojisidir.

Bu anti ideoloji yeni ve çok çirkin bir isme sahiptir: ona “Konsensüs ile hükümet etme” denmektedir.

Eğer bir demagog bize bir inanç rehberi olarak aşağıdaki düsturları sunacak olsa; yani hakikat yerine istatistiklerin, prensipler yerine oy sayısının, haklar yerine sayıların ve ahlak yerine kamuoyu anketlerinin ikame edilmesi; faydacıl, anlık çıkarların bir ülkenin çıkar kriteri olması ve bir fikrin savunucularının sayısının onun doğruluk veya yanlışlığının kriteri olması; yeterli sayıda insan tarafından sahiplenildiği müddetçe, ne tip olursa olsun, herhangi bir nitelikteki bir isteğin geçerli bir talep olarak kabul edilmesi, bir çoğunluğun bir azınlığa istediği her şeyi yapabilmesi, kısacası çete yönetimi ve kalabalık yönetimi vb. bunu çok sürdüremez. Ancak, bunların tümü “konsensüs ile hükümet” fikri içinde bulunmaktadır ve hatta gizlenmektedir.

Şimdi bu fikir, bir ideoloji olarak değil fakat bir *anti-ideoloji* olarak; bir prensip olarak değil, fakat prensipleri ortadan kaldırma aracı olarak; akıl olarak değil bir bahane bulma olarak, bir sözel rituel olarak veya ulusal nevrozu yatıştıracak sihirli bir formül olarak –“gemiye-sallamayın’cılara” bir tür enerji hâpı veya uyku hâpı olarak– diğerleri için ise aklına geleni yapabilme şansı olarak gösterilmektedir.

Bugün “konsensüs ile hükümet” fikrinin anlamına, etkilerine ve sonuçlarına karşı insanları kör eden şey sadece siyasî ve entelektüel liderlerimizin beyanlarındaki ilgisiz aşağılamadır. Bunu hepiniz duymuşsunuz-

dur ve sanırım gerçek anlamını düşünmeden bir politikacı nutku olarak gözardı etmişsinizdir. Fakat *bu*, benim, düşünmenizi istediğim şeydir.

Bu anlam için önemli bir ipucu Tom Wicker'in *New York Times*'daki bir makalesinde (11 Ekim 1964) verilmiştir. "Nelson Rockefeller'in 'ana eksen Amerikan düşüncesi' olarak adlandırdığı şeyi" kastederek Bay Wicker şunları yazıyor:

Bu ana eksen, siyaset teorisyenlerinin yıllardır "ulusal konsensüs" olarak tasarladığı; Walter Lippmann'ın isabetli bir biçimde "hayatı merkez" olarak adlandırdığı şeydir... Konsensüs'ün merkezinde, tanım gereği siyasî ılımlılık bulunur. Yani, konsensüs genellikle tüm kabul edilebilir siyasî görüşleri -nüfusun önemli bir kısmını doğrudan tehdit etmeyen ve tamamen nefret uyandırmayan her türlü fikirleri- kapsar. Bu yüzden, kabul edilebilir fikirler diğerlerinin fikirlerini de hesaba katmalıdır ve ılımlılık ile kastedilen şey budur.

Şimdi bunun ne anlama geldiğini belirleyelim. "konsensüs genellikle tüm kabul edilebilir siyasî görüşleri kapsar..." Kimin için kabul edilebilir? Konsensüs için. Ve hükümet konsensüs ile yönetileceğinden, bu durum, siyasî görüşlerin hükümet için "kabul edilebilir" ve "kabul edilemez" görüşlere bölüneceği anlamına gelir. "Kabul edilebilirlik" kriteri ne olacaktır? Bunu Bay Wicker veriyor. Bunun entelektüel bir kriter *olmadığına*, bazı görüşlerin doğru veya yanlış olup olmadığı sorusu olmadığına dikkat ediniz; kriter ahlâkî değildir, görüşlerin haklı veya haksız olması sorusu değildir; kriter *duygusaldır*, görüşlerin "aykırı" olup olmadığıdır. Kime göre? "Nüfusun önemli bir kesimine göre." Bu görüşlerin nüfusun bu önemli kesimini "doğrudan tehdit etmemesi" şeklinde bir başka şart daha vardır.

Peki ya nüfusun *küçük* kesimi? *Onları* tehdit eden görüşler "kabul edilebilir" midir? Peki en küçük kesim, yani birey ne olacak? Açıktır ki, birey ve azınlık grupları göz önüne alınmamaktadır; fikir bir insan için ne derece aykırı olursa olsun ve o kişinin hayatını, çalışmasını, geleceğini ne kadar ciddi şekilde etkileyecek olursa olsun, o kişi -kendini destekleyen bir çetesi, *hatırı sayılır* büyüklükte bir çetesi olmadıkça- her şeye kadir konsensüs ve onun hükümeti tarafından gözardı edilecek veya kurban edilecektir.

Nüfusun herhangi bir kesimi için "doğrudan bir tehdit" tam olarak nedir? Karma bir ekonomide, hükümetin her hareketi bazı insanlar için doğrudan bir tehdittir ve herkes için dolaylı bir tehdittir. Ekonomiye her hükümet müdahalesi bazı insanlara, diğerleri pahasına, güç kullanarak başkalarından gasp edilmiş olan bazı hak edilmemiş kazançlar vermekle ilgilidir. Bir konsensüs hükümetine hangi adalet kriteri rehberlik edecektir? Kurbanın çetesinin büyüklüğü.

Şimdi Bay Wicker'in son cümlesine dikkat edin: "Bu yüzden, kabul edilebilir fikirler diğerlerinin fikirlerini hesaba katmalıdır ve ılımlılıkla kastedilen şey budur." Ve burada "diğerlerinin görüşleriyle" derken kastedilen *şey* nedir? Hangi diğerlerinin? Bu ne bireylerin ve ne de azınlıkların görüşleri olmadığından, anlaşılabilen tek anlam "her önemli kesimin" diğer önemli kesimlerin görüşlerini hesaba katmalarıdır. Fakat bir grup sosyalistin tüm fabrikaları kamulaştırmak istediğini ve bir grup sanayicinin mülkiyetlerini korumak istediklerini varsayın. Her bir grup için diğerlerinin görüşlerini "hesaba katmak" ne anlama gelecektir? Ve böyle bir durumda, "ılımlılık" neyi içerecektir? Kamu harcaması ile desteklenmek isteyenlerle paralarını başka şekillerde kullanmak isteyen vergi ödeyenler grubu arasındaki bir çatışmada "ılımlılık" ne olacaktır? Âdil bir duruşmanın vazgeçilmez

hakkı olduğunu düşünen Güneydeki bir zenci gibi küçük bir grubun bir üyesi ile toplumlarının “kamu çıkarının” bu zenciye linç etmelerine izin verdiğine inanan Güneyli büyük bir ırkçı grubu arasındaki bir çatışmada “ılımlılık” nedir? *Ben* ve bir komünist arasındaki (veya bizim taraftarlarımız arasındaki) çatışmada, *ben* yaşamımın, özgürlüğümün ve mutluluğumun vazgeçilmez haklarım olduğunu savunurken; *o* ise devletin “kamu çıkarının” onun beni soymasına, tutsak etmesine ve katletmesine izin verdiğini savunurken “ılımlılık” ne anlama gelecektir?

Zıt prensipler arasında bir buluşma noktası, bir orta yol, bir uzlaşma olamaz. Akıl ve ahlâk alanında “ılımlılık” diye bir şey olamaz. Fakat akıl ve ahlâk, “konsensüs ile hükümet” fikrinin kesin olarak ortadan kaldırdığı iki kavramdır.

Bu fikrin savunucuları bu aşamada hiçbir uzlaşma sağlamayan bir fikrin “aşırılık” olduğunu, herhangi bir tip “aşırılığın” ve herhangi bir “uzlaşmazlığın” kötü olduğunu, konsensüsün sadece “ılımlılığa” müsaade eden fikirleri “kapsayacağını” ve “ılımlılığın”, akıl ve ahlâkın yerini alan üstün bir erdem olduğunu söyleyeceklerdir.

Bu, “konsensüs ile hükümet” doktrininin özü, esası, amacı ve gerçek anlamı için bir ipucudur: *uzlaşma* merakı. Uzlaşma, karma bir ekonominin ön şartı, gereği ve olmazsa olmazıdır. “Konsensüs” doktrini karma bir ekonominin kaba gerçeklerini ideolojik –ve ya anti ideolojik– bir sistem hâline tercüme etme ve bu gerçeklere haklılık görüntüsü sağlama girişimidir.

Karma ekonomi bir özgürlük ve kontrol karışımıdır, fakat bunların her ikisini tanımlayan hiçbir prensip, kural veya teorinin olmadığı bir karışımıdır. Kontrol getirilmesi daha fazla kontrol gerektirdiğinden ve daha fazla kontrole yol açtığından, en sonunda

ortaya çıkan kontrol ya ortadan kaldırılmak zorunda olan ya da çökerek bir diktatörlüğe dönüşecek olan kararsız, patlamaya açık bir karışımdır. Karma bir ekonomi, politikalarını, amaçlarını, kanunlarını tanımlamak ve hükümetinin gücünü sınırlamak için hiçbir prensibe sahip değildir. Karma bir ekonominin –isimsiz ve açıklanmamış kalması zorunlu olan– tek prensibi hiç kimsenin çıkarının emniyette olmadığı, herkesin çıkarının bir açık mezatta olduğu ve herkesin kaptığının yanına kâr kaldığıdır. Böyle bir sistem –veya daha doğrusu systemsizlik– bir ülkeyi, sayısı sürekli artan düşman kamplara, böyle bir keşmekeşin sonucu olarak, kendini korumak için bir diğeriyle bir karmaşanın gerektirdiği şekilde belirsiz bir *saldırı* ve *savunma* karışıklığı içinde kavga eden ekonomik gruplara böler. *Siyasi olarak*, karma bir ekonomi, kanun ve düzen görüntüsüyle organize bir toplum görüntüsünü korurken, *ekonomik olarak* yüzlerce yıl Çin’i yönetmiş olan kaosun, soygun çetelerinin ülkenin üretken unsurlarını yağmaladığı –ve tükettiği– kaosun eşdeğeridir.

Bir karma ekonomi, baskı grupları ile yönetimdir. Hepsi yasama mekanizmasının anlamlı bir kontrolünü ele geçirme, bir hükümet hareketi ile, yani zorla, bir diğer grup pahasına bazı özel ayrıcalıklar elde etme mücadelesi veren, özel çıkarların ve lobilerin ahlâksız ve kurumsallaşmış bir iç savaşıdır. Bireysel hakların yokluğunda, herhangi bir ahlâkî veya yasal prensibin yokluğunda, karma bir ekonominin, sağlam olmayan düzeninin görüntüsünü muhafaza etmesinin, kendi yarattığı vahşî, tehlikeli derecede açgözlü gruplarını zaptetmesinin ve yasallaşmış yağmayı herkesin herkesi yağmaladığı açık, yasal olmayan yağma hâline dönüşmesini engellemesinin tek yolu *uzlaşmadır*; her şey üzerinde ve her alanda (maddî, manevî, entellektüel) uzlaşmadır –böylece hiçbir grup çok

fazla talepte bulunarak sınırı aşmayacak ve tüm çürümüş yapıyı çökertmeyecektir. Eğer oyun devam edecekse, hiçbir şeyin sıkı, katı, mutlak, dokunulmaz kalmaması gerekir; her şey (ve herkes) kaypak, esnek, belirsiz, yaklaşıklık olmalıdır. Kişinin hareketlerine hangi standart rehberlik edecektir? Herhangi bir kısa dönem çıkarı.

Karma bir ekonomi için tek tehlike herhangi bir uzlaşmasız değer, erdem veya fikirdir. Tek tehdit uzlaşmaz kişi, grup veya harekettir. Tek düşman dürüstlüktür.

Bu tür bir oyunda sürekli kazananın ve sürekli kaybedenin kim olduğunu söylemeye gerek yoktur.

Bu tip bir oyunun ne tip bir birlik (veya *konsensüs*) gerektirdiği de açıktır: her şeye izin verilen, her şeyin satılık olduğu (veya "pazarlığa" tâbi olduğu) ve işin geri kalanının herkesin katıldığı açık baskılara, lobiciliğe, insan kullanmaya, karşılıklı kıyak yapmaya, halkla ilişkiciliğe, al onu ver bunuculuğa, kazıkçılığa, yalvarmalara, rüşvete, ihanete ve ihtimale kaldığı –ödülü, yasal silâhli kuvvetleri, yasal olarak silâhsızlaştırılmış kurbanlara karşı kullanma imtiyazı olan bir savaş ihtimaline– yazılı olmayan, ama herkesin bildiği bir birlik.

Bu tip bir ödülün tüm oyuncular tarafından benimsenen temel bir çıkar ortaya koyduğuna dikkat ediniz: güçlü bir hükümet –sınırsız gücü olan bir hükümet, kazananları ve kazanacak olanların istedikleri şeyleri alabilmelerine müsaade edecek kadar güçlü bir hükümet; herhangi bir politikaya bağlı olmayan, herhangi bir ideoloji ile sınırlanmayan bir hükümet, sürekli artan bir gücü (güç uğruna gücü, yani gücü bir an için ele geçirebilecek olan herhangi bir "önemli" çete uğruna ve onun kendi özel yasasını ülkenin gırtlığına dayatmak amacıyla anlık kullanımı için) elinde tutan bir hükümet. Bu sebeple

"uzlaşma" ve "ılımlılık" doktrininin, bir şey hariç, her alana uygulandığına dikkat edin: hükümet gücünü sınırlama konusundaki herhangi bir öneri hariç.

Karalama, suiistimal ve histerik nefret dalgasının herhangi bir özgürlük, yani kapitalizm savunmasına karşı "ılımlılar" tarafından başlatıldığına dikkat edin. "Aşırı orta" veya "militan orta" ifadelerinin insanlar tarafından ciddi şekilde ve gururla kullanıldığını gözleyin. Senatör Goldwater'a karşı olan ve panik izlerini, "ılımlıların," "önemli merkez-cilerin," "orta yolcuların" gerçek, kapitalizm yanlısı bir hareketin oyunlarını sona erdirebileceği ihtimali karşısında paniğinin izlerini taşıyan karalama kampanyasının aşırı saldırgan yoğunluğuna dikkat edin. Bu hareket, Senatör Goldwater bir kapitalist olmadığı için ve onun anlamsız, felsefi, entelektüel olmayan kampanyası konsensüs savunucularının kemikleşmesine katkıda bulunduğu için şu an için var olmayan bir harekettir. Fakat burada önemli olan şey, onların paniğinin tabiatıdır. Bu bize, onların övündükleri "ılımlılıklarının," onların insanların tercihlerine olan "demokratik" saygılarının ve hemfikir olmama veya muhalefet karşısında hoşgörülerinin bir ölçüsünü vermektedir.

The New York Times'a yazılan bir mektupta (23 Haziran 1964); Goldwater'ın adaylığından korkan bir siyaset bilimi yardımcı doçenti şunları yazıyor:

Gerçek tehlike onun adaylığının kıskırtacağı bölücü kampanyada yatmaktadır.... Goldwater'ın adaylığı sonucunda bölünmüş ve bezgin bir seçmen olacaktır.... Etkin olmak için, Amerikan hükümeti temel konularda yüksek derecede konsensüs ve iki partili yapıya sahip olmalıdır....

Devletçilik ne zaman ve kim tarafından Amerika'nın temel prensibi olarak –üzerinde görüş ayrılığı veya tartışma olmaması gere-

ken, hakkında artık hiçbir temel sorunun gündeme getirilmeyeceği bir prensip olarak kabul edilmiştir? Bu bir tek parti hükümetinin formülü değil midir? Yardımcı doçent bunu belirtmemiştir.

The New York Times'a mektup yazan ve kendisini "Liberal Demokrat" olarak tanımlayan, bir başka kişi (24 Haziran 1964) biraz daha öteye gidiyor.

Bırakın Kasım'da Amerikan halkı seçimini yapsın. Eğer ezici şekilde Lyndon Johnson'u ve Demokratları seçerlerse Federal Hükümet ilk ve son olarak, hiçbir bahanesi olmadan, milyonlarca zenci, işsiz, yaşlı, hasta ve diğer şekilde engelli insanların beklediği gibi onları işe alabilir –denizaşırı yükümlülüklerimizden bahsetmeye ise gerek yok.

Eğer insanlar Goldwater'ı seçerse, bu durumda artık bu ülke, korumaya pek değmez gibi görünüyor.

Woodrow Wilson bir defasında, savaşmamaya kadar onurlu olmak, diye bir şey söylemişti; sonra savaşa gitmek zorunda kaldı. İlk ve son kez olarak, savaş hâlâ mermiler yerine oy pusulaları ile yapılabiliyorken kozlarımızı paylaşalım.

Bu kişi, eğer kendi istediği şekilde oy vermezsek mermilere başvuracağını mı söylüyor? Sizin tahmininiz de en az benimki kadar iyidir.

Belirgin şekilde "konsensüs ile hükümet" savunucusu olan *The New York Times* Başkan Johnson'un zaferi üzerinde yaptığı yorumda bazı tuhaf şeyler söylemiştir. *New York Times*'in 8 Kasım 1964'teki başyazısında şunlar yer almaktadır:

Seçim zaferi ne kadar büyük olursa olsun –ve büyüktü de– yönetim sadece, basmakalıp genellemeler ve neşeli vaatler denizinde yuvarlanan popüler dalgaya yaslanamaz... Hükümet şimdi geniş halk kesimlerinin vekilliğini taşıdığından,

herkesin her şeyi olmayı denemeye çalışmamalıdır, zira zorlu, sağlam, amaçlı bir hareket tarzı ile işe koyulmasının siyasî olduğu kadar ahlâkî zorunluluğu da vardır.

Ne tip bir amaçlı hareket? Eğer seçmenlere "basmakalıp genellemeler ve neşeli vaatlerden" başka bir şey sunulmazsa onların oyları "geniş bir popüler vekillik" olarak nasıl alınabilir? *Adı konmamış* bir amaç için vekillik mi? Siyasî bir açık çek mi? Ve eğer Bay Johnson "herkesin her şeyi" olmaya çalışarak büyük bir zafer kazanmışsa, bu durumda onun şimdi ne olması beklenecektir, hangi seçmenleri hayal kırıklığına uğratacak veya onlara ihanet edecektir – ve geniş popüler konsensüs ne olacaktır?

Ahlâken ve felsefi olarak, bu başyazı oldukça kararsız ve çelişkilidir. Fakat bir karma ekonomi anti ideolojisi anlamında açık ve tutarlıdır. Bir karma ekonominin başkanının özel bir programa veya politikaya sahip olması beklenemez. Onun seçmenlerinden kendisine vermesini istediği tek şey, *güç üzerine açık bir çek*dir. Bundan sonrası, herkesin anladığı ve kabul ettiği varsayılan, fakat asla zikretmediği baskı grupları oyununa kalmıştır. Hangi kişilere karşı ne olacağı oyundaki şanslara –ve nüfusun önemli kesimlerine– bağlıdır. Onun işi sadece gücü muhafaza etmek ve kıyaklar dağıtmaktır.

1930'larda, "liberaller" geniş bir sosyal reform programına ve bir seferberlik ruhuna sahipti; plânlı bir toplumu savunmaktaydılar, soyut prensiplerden bahsetmekteydiler, ağırlıklı olarak sosyalist nitelikte teoriler ileri sürmekteydiler –ve bu liberallerin çoğu hükümetin gücünü artırdıkları suçlamasına alınıyorlardı; onların çoğu, hükümet gücünün bir amaç için, "soylu bir amaç" için, bireyin maddî gereksinimlere bağımlılıktan kurtarılması amacı için, sadece geçici bir araç ol-

duğu konusunda muhaliflerine garanti ver-
mekteydiler.

Bugün "liberal" kampta hiç kimse plânlı bir toplumdaki bahsetmiyor; uzun vadeli programlar, teoriler, prensipler, soyut şeyler ve "soyulu amaçlar" artık moda değiller. Modern "liberaller", bütün bir toplum veya bir bütün olarak ekonomi gibi büyük boyuttaki konularla siyasî olarak ilgilenmeye gülmeye geçmektedir; kendilerini maliyeti, içeriği ve sonuçları ne olursa olsun, tek, somut, anlık projelere ve taleplere vermişlerdir. "Duruşlarını" anlatmaları istendiğinde kullandıkları sıfat "idealist" değil, "pragmatik"tir. Siyasî felsefeye militan derecede karşıdırlar; "etiketler," "yaftalar," "safsatalar," "illüzyonlar" gibi siyasî kavramları kınamaktadırlar ve görüşlerinin herhangi bir şekilde "etiketlenmesi", yani tanımlanması girişimine karşı çıkmaktadırlar. Kavgacı tarzda anti teorikler ve hâlâ solgun entelektüellik örtüsü altında anti entelektüeldirler. Eski "idealistliklerinden" geriye kalan tek şey, içinde buldukları ortam gerektirdiğinde kullandıkları yorgun, alaycı, alışkanlık eseri olan, elde kalmış "hümaniteryen" sloganlardır.

Alaycılık, şüphe ve korku onların başından beri egemen oldukları kültürün alâmetleridir. Ve onların ideoloji mekanizmasında paslanmadan kalan ve yıllar boyunca gittikçe daha acımasızca parlayan ve berraklaşan tek şey onların güce, otokratik, devletçi, totaliter hükümet gücüne olan düşkünlükleridir. Bu parlaklık bir seferberlik parlaklığı değildir, bu düşkünlük bir fanatiğin göreve olan düşkünlüğü değildir, daha çok uyusuk çaresizliği amacının izlerini çoktan yutmuş olan, fakat hâlâ "bu konuda bir kanun çıkarmalı" diyen, eğer birisi bir yasa geçirirse her şeyin yolunda olacağına, her şeyin kaba kuvvetin sihirli gücü ile çözülebileceğine olan inatçı inancıyla mistik silâhına sarılan bir uyurgezerin camsı gözlerinin parlaklığıdır....

İşte kültürümüzün şu anki entelektüel durumu ve ideolojik eğilimi budur.

Şimdi sizden bu tartışmanın başında sorduğum soruyu düşünmenizi isteyeceğim: Biz devletçiliğin bu iki versiyonundan hangisine doğru gidiyoruz: sosyalizme mi, yoksa faşizme mi?

Cevabın bir parçası olarak, kanıt olması için *Washington Star*'daki bir başyazıdan bir alıntı veriyorum (Ekim 1964). Bu doğrunun ve yanlış bilginin zarif bir karışımıdır ve bugünkü siyasî bilginin içinde bulunduğu durumu gösteren tipik bir örnektir.

Sosyalizm basitçe, üretim araçlarına devletçe sahip olunmasıdır. Bu önemli bir partinin Başkan adayınca şimdiye kadar asla teklif edilmiştir ve şimdi Lyndon Johnson tarafından da teklif edilmemektedir. [Doğru.]

Ancak, özel işletmelerin hükümetçe düzenlenmesini veya bireysel refah için hükümet sorumluluğunu artıran bir dizi ABD yasa maddesi vardır. [Doğru.] "Sosyalizm!" uyarı çağlıkları bu gibi yasalar içindir.

Eyaletler arası ticaretin Federal olarak düzenlenmesi konusundaki Anayasa hükmü yanında hükümetin piyasa ortamına bu şekilde "burnunu sokması" anti-tröst kanunları ile başlar. [Çok doğru.] Rekabetçi kapitalizmin devam eden varlığını ve kartel kapitalizminin gelmemesini bunlara borçluyuz [Yanlış.] Sosyalizm öyle veya böyle kartel kapitalizminin bir sonucu olsa da [yanlış] hükümetin iş dünyasına bu şekilde bir müdahalesinin aslında sosyalizmi önlediğini söylemek makul olacaktır. [Yanlıştan da kötü.]

Sosyal yardımlar yasasına gelince, o, çağdaş sosyalizmin savunduğu "beşikten mezara" kadar sosyal güvenlikten, hâlâ, ışık yılıyla ifade edilebilecek bir uzaklıktadır. [Pek doğru değil.] O, herhangi bir tür ideolojik programdan ziyade insan ıstırapı konusundaki sıradan bir

endişeye çok daha fazla benzemektedir. [Bu cümlelerin son kısmı doğrudur: o ideolojik bir program değildir. İlk kısmına gelince, insan ıstırapı için sıradan insan endişesi kişinin komşusunun cüzdanına ve kazandıklarına yöneltilecek bir silâh kadar sıradan bir şekilde kendini göstermez.]

Bu başyazı tabii ki hükümetin üretim araçlarını millileştirmediği, fakat ekonomi üzerindeki bütün kontrolü üstüne aldığı bir sistemin faşizm olduğunu belirtmemiştir.

Refah devletçilerinin sosyalistler olmadığı, özel mülkiyetin kamulaştırılmasını asla savunmadıkları veya buna niyetlenmedikleri, özel mülkiyeti –kullanımı ve tasarrufunda hükümet kontrolü ile- “korumak” istedikleri doğrudur. Fakat *bu* faşizmin temel karakteridir.

İşte size bir başka kanıt. Bu birinciden daha az safçadır ve çok daha sinsi ve zarar verici şekilde yanlıştır. Bir ekonomi yardımcı doçenti tarafından *The New York Times*'a yazılan bir mektuptur bu (1 Kasım, 1964):

Her türlü standartla değerlendirildiğinde, bugün ABD özel girişimi muhtemelen diğer herhangi bir endüstri ülkesinden daha fazla benimsemiştir ve sosyalist bir sisteme uzaktan dahi yaklaşmamaktadır. Karşılaştırmalı ekonomi sistemleri öğrencilerince ve onu gevşek şekilde kulanmayan diğerlerince de kabul edildiği üzere, sosyalizm terimi yaygın millileştirme, baskın bir kamu sektörü, güçlü bir işbirliği hareketi, eşitlikçi gelir dağılımı, tam bir refah devleti ve merkezî plânlama ile tanımlanır.

ABD'de millileştirme hiç olmadığı gibi, hükümet şirketleri özel girişimlere devredilmektedir....

Bu ülkedeki gelir dağılımı gelişmiş ülkelerde en eşitsiz olanlardan birisidir, ve vergi kesintileri ve vergi yasalarındaki boşluklar vergi sisteminizin aslında orta hâllî olan durumunu kö-

tüleştirmektedir. “New Deal”dan 30 yıl sonra, pek çok Avrupa ülkesindeki kapsamlı sosyal güvenlik ve kamu iskan plânlarıyla karşılaştırıldığında ABD çok kısıtlı bir refah devletine sahiptir.*

Bu kampanyadaki asıl meselenin kapitalizm veya sosyalizm arasındaki yahut özgür ve plânlı bir ekonomi arasındaki tercih yapmak olduğunu anlamak için çok fazla hayal gücü gerekmez. Mesele esas olarak bir serbest teşebbüs sistemi çerçevesinde hükümetin rolünün ne olması gerektiğine dair iki farklı kavrayıştan doğmaktadır.

Bir özel teşebbüs sisteminde hükümetin rolü kişiyi fiziksel güçten koruma yoluyla insanların kişisel haklarını (mülkiyet hakları dahil) koruyan polisin rolüdür; özgür bir ekonomide hükümet, insanların ekonomik faaliyetlerini kontrol etmez, düzenlemez, baskı yapmaz veya burnunu sokmaz.

Bu mektubun yazarının siyasî görüşünü bilmiyorum; bir “liberal” veya kapitalizmin sözde bir savunucusu olabilir. Fakat ikincisi ise, –pek çok “muhafazakârca” da paylaşılan– onunkine benzer görüşlerin, kapitalizm için, kapitalizmin açık düşmanlarının fikirlerinden daha fazla zarar verici ve aşağılayıcı olduğunu belirtmem gerekir.

Bu gibi “muhafazakârlar” kapitalizmi hükümet kontrolleri ile bir arada bulunabilen bir sistem olarak görmekte ve böylece en tehlikeli yanlış anlamaların yayılmasına yardım etmektedirler. Tam, laissez faire kapitalizmi henüz hiçbir yerde gerçekleşmemişken, bazı (gereksiz) hükümet kontrollerinin orijinal Amerikan sistemini sulandırmasına ve onun altını oymasına (teorik niyetten ziyade hata sebebiyle) izin verilmişken, bu gibi

* New Deal ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt'in, ekonomik düzelmeyi ve sosyal reformu teşvik etmek için 1930'larda tasarlanan yasama ve idare programıdır (Çev. Webster Dictionary).

kontroller küçük engellerdi. On dokuzuncu yüzyılın karma ekonomileri yaygın olarak özgürdü ve insanoglunun benzeri görülmemiş ilerlemesini sağlayan da bu benzeri görülmemiş özgürlüktü. Kapitalizmin prensipleri, teorisi ve gerçek uygulaması son iki yüzyıl tarihinin açıkça gösterdiği gibi serbest, düzenlenmeyen bir piyasaya dayanır. Hiçbir kapitalizm savunucusu karışım içinde bulunan iki zıt unsurun, "laissez faire" –ve "karma ekonomi"– terimlerinin tam anlamlarının neyi ifade ettiğini göz ardı edemez: bunlar ekonomik özgürlük unsuru (yani kapitalizm) ve hükümet kontrolleri unsurudur (yani devletçilik).

Bize bütün hükümetlerin, ekonomik çıkar sınıflarının araçları olduğu ve kapitalizmin özgür bir ekonomi değil, imtiyazlı bir sınıfa hizmet eden hükümet kontrolleri sistemi olduğuna ilişkin Marksist görüşü kabul ettirmek için yıllardır süren ısrarlı bir kampanya vardır. Bu kampanyanın amacı ekonomiyi bozmak, tarihi yeniden yazmak ve özgür bir ülkenin ve kontrol edilmeyen bir ekonominin varlığını ve var olma ihtimalini ortadan kaldırmaktır. Hükümet kontrolleriyle yönetilen, özel mülkiyetin sadece adının bulunduğu bir sistem kapitalizm *değil faşizm* olduğundan, bu tasfiyenin bize bırakacağı tek tercih faşizm ve sosyalizm (veya komünizm) arasında yapılacak olan tercihtir ve dünyadaki her çeşit, derece ve isimdeki devletçilerin çalınca bizi inandırmaya çalıştığı şey budur (özgürlüğün yok edilmesi onların asıl amacıdır, bundan sonra onlar güç için birbirleriyle mücadele edeceklerdir).

Bu yardımcı doçentin ve pek çok diğer "muhafazakârın" kapitalizmi faşizm ile eşitleyen bu tehlikeli solcu propagandaya güvenmesi ve onu desteklemesi bu şekilde olmaktadır.

Fakat olayların mantığında yakıcı türden bir adalet vardır. Bu propaganda komünistler için avantajlı olabilecek bir etkiye sebep olmaktadır, fakat onu yayma suçunu paylaşan "liberallerin," refah devletçilerinin, sosyalistlerin istediğinin tersine bir etki meydana getirmektedir: bu propaganda, kapitalizmi karalamak yerine, faşizmi maskeleyen ve gizlemekte başarılı olmaktadır.

Bu ülkede, kapitalizmi savunmayı ve hatta anlamayı pek az kimse umursar; ne var ki çok az sayıda insan onun avantajlarından vazgeçmek ister. Bu sebeple, eğer onlara kapitalizmin kontrollerle, bilhassa da onların çıkarlarını artıracak kontrollerle –bu ister hükümet yardımları, ister asgari ücret, ister fiyat sübvansiyonları, ister anti-tröst kanunları, ister porno filmlerin sansürü olsun– uyusabilir olduğu söylenirse, onlar, sonucun "modifiye edilmiş" bir kapitalizmden daha kötü bir şey olmayacağı rahatlatıcı inancıyla, bu gibi programları destekleyeceklerdir. Böylece faşizmden tiksinen bir ülke –göz ardı etme, kaçınma, kafa karışıklığı, ahlâkî ödeleklik ve entelektüel hatalar yoluyla– sosyalizme veya herhangi bir iğrenç altruistik ideale doğru değil fakat düz, kaba, talancı, güç emici, fiili faşizme doğru hissedilmeyen adımlarla ilerlemektedir.

Hayır, bu safhaya varmadık. Fakat biz artık kesin olarak "temelde özel bir girişim sistemi" *değiliz*. Şu anda biz, dağılan, sağlam olmayan, sallantılı şekilde kararsız karma bir ekonomiyiz –hepsi birlikte faşist bir devlete doğru sürüklenen, sosyalist programların, komünist etkilerin, faşist kontrollerin ve bunların hepsinin bedelini ödeyen küçülen kapitalizm kalıntılarının rastgele, melez bir karışımıyız.

Şu anki yönetimimizi düşünün. Başkan Johnson'ın bir felsefe düşünürü *olmadığımı* söylersem, âdil olmamakla suçlanacağımı

sanmıyorum. Hayır, o bir faşist, bir sosyalist, bir kapitalizm taraftarı değildir. İdeolojik olarak, o hiçbir belli şey değildir. Geçmişinden ve onun destekleyicilerinin hemfikir olmalarından hareketle, onun durumuna bir *ideoloji* kavramı uygulanamaz. O bir politikacıdır –çok tehlikeli olan, ancak şu anki durumumuza çok uygun bir fenomendir. O neredeyse hayalîdir, karma bir ekonominin mükemmel bir liderinin tipik bir örneğidir: güç uğruna güçten hoşlanan, baskı gruplarını yönlendirme, onları birbirlerine karşı kullanma oyununda usta olan, gülücükler, kaş çatmalar, kıyaklar, bilhassa da *anı* kıyaklar dağıtma işini seven, vizyonu bir sonraki seçimden öteye uzanmayan bir kişidir.

Ne Başkan Johnson ve ne de bugünün önde gelen gurupları sanayinin sosyalistleşmesini savunmazlar. Modern selefleri gibi, Bay Johnson da işadamlarının karma bir ekonominin sağlam inekleri olduğunu bilir ve onları yok etmek istemez, onlar (işadamları) istekli görünerek kendi elinden beslenirken, kendisinin (bir sonraki seçim için gerekli olan) sosyal yardım projelerini beslemeleri için onların gelişmesini ister. Tıpkı işgücü lobisi, tarım lobisi veya Johnson'un tabiriyle herhangi bir "önemli kesimin" lobisi gibi, iş lobisi de etki ve tanınma bakımından kendine düşen âdil payı alacağından emindir. Johnson, benim "nüfuz aristokrasisi" diye adlandırdığım tip işadamını yaratma ve cesaretlendirme görevinde özellikle becerikli olacaktır. Bu sosyalist bir eğilim değildir; tipik faşizm eğilimidir.

Bay Johnson'ın işadamlarına karşı olan politikasının siyasî, entelektüel ve ahlâkî anlamı *The New York Times*'in 4 Ocak 1965'deki bir makalesinde zarif bir şekilde özetlenmiştir:

Bay Johnson iş dünyasına karşı sürekli kurullarıyla tam bir Keynesçidir. II. Dünya Savaşı

kendisini isteksiz bir ateşkese zorlayana kadar işadamlarına saldırmaktan zevk alan Başkan Roosevelt'in ve yine iş dünyasına düşmanlık besleyen Başkan Kennedy'nin aksine, Başkan Johnson, programları için işadamlarını ulusal konsensüs saflarına çekmek için uzun bir müddet ve yoğun şekilde çalışmıştır.

Bu kampanya pek çok Keynesçiyi rahatsız edebilir, fakat Keynes tam da budur. Gerçekten de bir zamanlar Amerikalı işadamlarınca tehlikeli ve Makyavelist bir kişi olarak tanınan Lord Keynes, Başkan ve iş dünyası arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi için özel tavsiyelerde bulunmuştur.

Keynes, görüşlerini, bir önceki yıl meydana gelen durgunluğun ardından işadamlarından tekrar tekrar gelen eleştirilerle karşılaşmakta olan Başkan Roosevelt'e 1938'de bir mektupta iletmiş. Kapitalizmi kurtarmak için daima onu transforme etmenin peşinde koşmuş olan Lord Keynes, iş dünyasının güveninin önemini biliyordu ve Bay Roosevelt'i gerçekleştirmiş olan zararı tamir etme konusunda ikna etmeye çalışıyordu.

Başkana, işadamlarının politikacı olmadığını ve onlarla aynı muameleye cevap vermediklerini anlattı. Keynes "işadamlarının politikacılardan çok daha ilımlı olduğunu aynı anda meşhur olmaktan hem korkup hem de meşhur olma hevesine kapıldıklarını, 'vatansever' olmak için kolayca ikna olduklarını, şaşkın olduklarını, akıllarının karıştığını, ancak neşeli bir görüşe sahip olamayacak kadar heyecanlı olduklarını, belki biraz kibirli olduklarını, fakat kendilerinden hiç de emin olmadıklarını, iyi bir söze karşı derhal iyi reaksiyon verici özellikte olduklarını yazmıştır.

Keynes, Bay Roosevelt'in, bazı basit Keynesçi kuralları izlemesi şartıyla, onları uysallaştıracığından ve emirlerine itaat ettireceğinden emindi.

Mektup, "eğer onlara kaplanlar ve kurtlar olarak değil, fakat evcil hayvanlar olarak muamele ederseniz, kötü yetiştirilmiş ve sizin istediğiniz gibi eğitilmemiş de olsalar, onlara (büyüklerine bile) canınızın istediği her şeyi yapabilirsiniz" diye devam ediyordu.

Başkan Roosevelt onun tavsiyesini göz ardı etti. Görünüşte Başkan Kennedy de. Fakat Başkan Johnson mesajı almış görünüyor... Nazik sözlerle sık sık baş okşamalarla, iş dünyasını eliyle beslemişti.

Bay Johnson, iş adamlarıyla bir kavga sürdürmekle pek bir şey kazanılmayacağı şeklindeki Lord Keynes'in görüşüyle hemfikir görünmektedir. Kendisinin ifade ettiği gibi, eğer onları yanlış muameleyle tâbi tutulan evcil hayvanlardaki gibi kızgın, inatçı, korku dolu bir ruh hâline sürüklerseniz, ülkenin yükü pazara taşınmayacaktır ve sonuçta kamuoyu onların tarafına dönecektir.²

İşadamlarının "ulusun yükünü" taşıyan ve Başkan tarafından "onun emirlerini yapacak şekilde" eğitilmesi gereken "evcil hayvanlar" olarak görülmesi, kesinlikle kapitalizm ile bağdaşır bir görüş değildir. Sosyalist bir devlette hiçbir işadamı olmadığından sosyalizme uygulanabilir bir görüş değildir. Bu, faşizmin, faşist bir ülkede işletme ve hükümet arasındaki ilişkinin ekonomik esasını ifade eden bir görüştür.

Hangi sözle kamufle edilirse edilsin, işte bu herhangi bir "transforme edilmiş" (veya "modifiye edilmiş" yahut "modernize edilmiş" veyahut "insancillaştırılmış") kapitalizm versiyonunun gerçek anlamıdır. Bu gibi tüm doktrinlerde, "insancillaştırma" toplumun bazı bireylerini (en üretici olanları) yük hayvanları haline getirmeyi kapsar.

Kurbanlık hayvanları kandırma ve evcilleştirme formülü bugün daha sık ve daha ısrarlı bir şekilde tekrarlanmaktadır: işadamlarının

hükümeti bir düşman olarak değil fakat bir "partner" olarak görmesi gerektiği söylenir. Özel bir grup ile kamu görevlileri arasında, iş dünyası ile hükümet arasında, üretim ile kuvvet arasında bir "partnerlik" fikri faşist ideolojiye has olan -kuvveti tüm insan ilişkilerinde temel unsur ve hakem olarak gören- bir dil yozlaşmasıdır (bir "anti kavramdır").

"Partnerlik" "hükümet kontrolü" için çirkin bir kamuflemdir. Silâhlı bürokratlar ve itaat etmekten başka bir tercihi olmayan savunmasız özel vatandaşlar arasında partnerlik olamaz. *Canımın istediği* kanun olan, sizi belki dinleyen (eğer baskı grubunuz yeterince büyükse), fakat kıyaklar dağıtan ve sizin çıkarlarınızı kelepire düşüren, daima son sözü söyleme hakkına sahip olan ve bunu bir silâh zoruyla size dayatmak için yasal "hakka" sahip olan, mülkiyetinizi, çalışmanızı, geleceğinizi, yaşamınızı elinde tutan bir "partnere" karşı nasıl bir şansınız olabilir. "Partnerliğin" anlamı *bu* mudur?²

Fakat böyle bir durumu çekici bulabilecek insanlar vardır; bunlar işadamları arasında ve diğer her türlü meslek arasında bulunurlar: serbest bir piyasanın rekabetinden korkan ve becerikli rakipleri üzerine baskıyla özel avantajlar sağlayan silâhlı bir "partneri" hoş karşılayacak olan insanlar; faydayla değil iltimasla yükselme peşinde olan insanlar, hak ile değil kıyakla yaşamaya istekli olan ve bunu arzulayan insanlar. İşadamları arasında, antitröst kanununun geçmesinden bu zihniyet sorumluydu ve bugün de bu kanunları hâlâ bu zihniyet desteklemektedir.

Son seçimde önemli sayıda Cumhuriyetçi işadamı Bay Johnson'ın tarafına geçti. İşte size bu konuda *New York Times* tarafından yapılan bir araştırmadan (16 Eylül, 1964) alınan ilginç bazı gözlemler:

² Ayn Rand, *Fascist New Frontier*, New York: Nathalien Branden Institute, 1963, s.8.

Sanayileşmiş Kuzeydoğu ve Ortabatı'daki beş şehirde yapılan mülakatlar büyük şirketlerin görevlileri ve küçük şirketleri yöneten kişiler arasında siyasî bakıştaki çarpıcı farklılıkları ortaya koymaktadır... Başkanlık seçimlerinde hayatlarında ilk kez Demokratlara oy vermeleri beklenen işletme yöneticilerinin neredeyse tamamı büyük şirketlerde çalışmaktadır... Kırk veya ellili yaşlardaki işletme yöneticileri daha genç veya daha yaşlı işadamlarından daha fazla oranda Başkan Johnson'ı destekliyorlar... Kırk veya ellilerinde olan pek çok işadamına göre, genç işletme yöneticileri tarafında Bay Johnson'ı destekleme yönünde nispeten az bir kayma vardır. Otuzlarında olanlarla yapılan mülakatlar bunu teyit ediyor... Genç yöneticiler, daha genç kişilerde bulunan liberalizme doğru gidişatı durdurmaları ve tersine çevirmelerinden dolayı kendi kuşaklarından gururla bahsediyorlar... Küçük ve büyük işadamları arasındaki fikir ayrılığının en çarpıcı olarak ortaya çıktığı konu hükümet açıklamalarıdır. Dev şirketlerin yöneticileri bütçe açıklarının bazen kaçınılmaz ve hatta istenen bir şey olduğu fikrini kabul etmeye çok daha büyük bir eğilim duymaktadırlar. Ancak tipik küçük işadamı borçlanma ile yapılan finansmana karşı çok büyük bir çekince koymaktadır.

Bu bize karma bir ekonomide kimlerin çıkar çevreleri olduğuna –ve böyle bir ekonominin yeni başlayanlara veya gençlere ne yaptığına– dair ipuçları vermektedir.

Sosyalist eğilimli zihniyetin temel bir özelliği kazanılmış ve kazanılmamış arasındaki farkı ortadan kaldırma ve bu şekilde Hank Rearden ve Orren Boyle gibi işadamları arasında hiçbir ayırım yapılmamasını sağlama arzusudur. Somut şeylere bağlı, sadece içinde bulunulan anı düşünen, ilkel sosyalist zihniyet için –“servetin orijinine bakılmaksızın, yeniden dağıtılması” yaygarası yapan bir zihniyet için– zenginliklerinin kaynağı ne

olursa olsun, tüm zengin olanlar düşmandır. Bu zihniyetler (30'ların “idealistleri” olan ve yaşlanıp grileşen “liberaler”) bizim, zenginselere düşman olan, fakirlere fayda sağlayan bir tür sosyalist devlete doğru ilerlemekte olduğumuz hayaline çaresizce sarılırken, onların (“liberalerin”) kurdukları sistem altında ne tip zenginlerin mahvedilmekte olduğu ve ne tip zenginlerin gelişmekte olduğunu görmekten çılgınca kaçıyorlar. Onların durumu bir trajedidir: onların “sözde” idealleri soysalizmin değil, fakat faşizmin ekmeğine yağ sürmüştür. Onların çabalarının hasılasını toplayan da onların düz taban imajlı ve eskimiş görüntülü çaresiz, beyinsizce erdemli “küçük adamları” değil, fakat en kötü tip kanemen zengindir, kuvvet kullanarak, siyasî imtiyaz kullanarak zengin olmuş tiptir, kapitalizm şartlarında hiçbir şansı olmayacak olan, fakat her kolektivist “soylu denemenin” parasını toplamaya daima hazır olan zengin tipidir.

Herhangi bir tip devletçilik –ister sosyalist, ister komünist, ister faşist olsun– altında yok edilecek olan servet yaratıcılarıdır, Hank Rearden'lerdir; devletçiliğin, bilhassa faşizmin ayrıcalıklı “elitleri” ve çıkarıcıları parazitlerdir, Orren Boyle'lerdir (sosyalizmin özel çıkarıcıları James Taggart'lar, komünizmin Floyd Ferrises'lerdir). Aynı durum, bu anılan kişilerin fakirler arasındaki ve bütün ekonomi seviyelerindeki eşdeğerleri için de geçerlidir.

Bu ülkede, baskı gruplarının gücünün bir uzantısı olarak gittikçe daha aşıkâr olan ekonomik organizasyon şekli, devletçiliğin en kötü versiyonlarından birisidir: *lonca sosyalizmdir*. Lonca sosyalizmi –insanları katı kurallar altında meslek sınıfları içine hapsedme yoluyla– yetenekli gençlerin geleceğini çalar. Devletçiler itiraf etmemeyi tercih etseler de, lonca sosyalizmi çoğu devletçinin temel dürtüsününün açık bir şekilde hayata geçirilmesini; yani va-

sat olanların yerleşmesini ve becerikli rakiplerden korunmasını, üstün yetenekli insanların mesleklerinde ortalama seviyeye indirilmesini temsil eder. Bu teori –savunucuları varsa da– sosyalistler arasında pek popüler değildir, fakat onun büyük çaptaki uygulamasının en ünlü örneği Faşist İtalya idi.

1930’larda, birkaç zeki insan Roosevelt’in Yeni Mutabakat’ının bir tür lonca sosyalizmi olduğunu ve her şeyden çok Mussolini’nin sistemine benzediğini söylemişlerdir. Onlara kulak asan olmamıştı. Bugün kanıtlar açıktır.

Eğer ABD’ye faşizm gelecekse, sosyalizm gibi kendini saklayarak geleceği de söylendi. Bu bağlamda size Sinclair Lewis’in *It Can’t Happen Here* adlı kitabını okumanızı veya yeniden okumanızı tavsiye ederim, faşist lider Berzelius Windrip karakterine, stiline ve ideolojisine özellikle dikkat edin.

Şimdi müsaadenizle, bugünün “liberalenin” destekledikleri sistemin tabiatını gizlemeye çalışmak için (faşizmden ayırt etmek için) kullandıkları standart itirazlardan bazılarını vereyim ve cevaplayayım.

“Faşizm tek parti yönetimini gerektirir.” “Konsensus ile hükümet” fikri pratikte ne anlama gelecektir?

“Faşizmin amacı dünyanın ele geçirilmesidir.” Bu global kafalı, iki partili, Birleşmiş Milletler savunucularının amacı nedir? Ve, onlar bu amaca ulaşırlarsa, onlar “Tek Dünya”nın güç yapısı içinde hangi konumda olmayı beklemektedirler?

“Faşizm irkçülüğü teşvik eder.” Mutlaka öyle olması gerekir. Hitler’in Almanya’sı böyleydi. Mussolini’nin İtalya’sı değildi.

“Faşizm refah devletine karşı çıkar.” Fikirlerinizi ve tarih kitaplarınızı bir daha gözden geçirin. Refah devletinin babası ve geliştiricisi, diğer kişilerden söğüşlenen para ile bazı

grupların sadakatini satın alma fikrini uygulamaya sokan Hitler’in siyasî atası olan Bismarck’tı. Size Nazi Partisinin tam isminin Almanya Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi olduğunu hatırlatırım.

Size yine bu partinin 24 Şubat 1920’de Münih’te benimsenen siyasî programından bazı alıntılar hatırlatayım:

Hükümetin tüm vatandaşlara yeterli istihdam ve geçim sağlama zorunluluğunu üstlenmesini istiyoruz.

Bireyin aktivitelerinin toplumun çıkarları ile çatışmasına müsaade edilmemelidir, bireyin aktiviteleri toplum çıkarları sınırları içinde olmalı ve herkesin iyiliğine olmalıdır. Bu yüzden, *mali çıkarların gücüne bir son verilmesini...* istiyoruz.

Büyük işletmelerde kâr paylaşımı istiyoruz.

Yaşlılar için bakımın büyük ölçüde yaygınlaştırılmasını istiyoruz.

Ulusal, eyalet ve belediye yönetimlerinin satın almalarında küçük işletmelerin mümkün olduğunca düşünülmesini... talep ediyoruz.

Her yetenekli ve çalışkanın [vatandaşın] yüksek öğretim elde etmesini sağlamak ve böylece bir liderlik kadrosu oluşturulabilmesi için, hükümet bütün kamusal eğitim sisteminin her alanda genişletilmesini sağlamalıdır... Fakir ebeveynlerin yetenekli çocuklarının eğitiminin hükümetçe karşılanmasını istiyoruz ...

Hükümet, anne ve çocuğu koruyarak, çocukların çalışmasını önleyerek... gençliğin fiziksel eğitimi ile ilgili her kulübün mümkün olduğunca desteklenmesi ile kamu sağlığının geliştirilmesini üstlenmelidir.

İçimizdeki ve dışımızdaki maddiyatçı ruh ile mücadele ederiz ve insanlarımızın kesin olarak kalkınmasının ancak *Bireysel Çıkardan*

Önce Ortak Çıkar temeli üzerinde sağlanabileceğine inanırız.³

Ancak, bizim sürüklenmekte olduğumuz faşizm tipi ile Avrupa'yı mahvetmiş olan faşizm arasında bir fark bulunmaktadır: bizimkisi militan tip bir faşizm değildir, cırtlak demagogların, kanlı haydutların, histerik üçüncü sınıf entelektüellerin ve yeni yetme suçluların organize bir hareketi değildir, bizimki yorgun, yıpranmış, alaycı bir faşizmdir, ateşli bir hastalık gibi değil fakat içten çürüme ile yavaşça yenmiş bir vücudun uyusuk bir şekilde sessiz çöküşü gibi, hatayla yükselen bir faşizmdir.

Bu olmak zorunda mıydı? Hayır. Hâlâ önlenebilir mi? Evet.

İnsan toplumlarının yolunu çizen ve kaderini belirleyen felsefenin gücü konusunda şüpheliyseniz, karma ekonomimizin *Pragmatizmin* ve onun etkisi altında oluşturulan kuşağın hakiki, inanarak gerçekleştirilmiş bir ü-

rünü olduğuna dikkat edin. Pragmatizm hiçbir nesnel realite veya kalıcı doğru olmadığını, mutlak prensiplerin bulunmadığını, hiçbir geçerli soyutluk, hiçbir sağlam kavram bulunmadığını, her şeyin göz kararı denenebileceğini, nesnelliğin kolektif özneliği içerdiğini, insanlar neyi isterse doğrunun o olduğunu, insanların neyin var olmasını isterse onun var olduğunu –bir *konsensüsün* böyle demesi şartıyla– savunan bir felsefedir.

Nihai felaketi önlemek istiyorsanız, karşılaşmanız, anlamamız ve reddetmeniz gereken bu tip bir düşüncedir, onun savlarının her biridir ve hepsidir. O zaman felsefenin politika ile ve günlük hayatınızdaki olaylar ile bağlantısını kavramış olacaksınız. O zaman hiçbir toplumun kendi felsefi temelinden daha iyi olmadığını öğrenmiş olacaksınız. Ve John Galt'ın dediği gibi, o zaman kapitalizme *dönmeye* değil, fakat onu *keşfetmeye* hazır olacaksınız.

* 18 Nisan 1965'te Boston, Ford Hall Forum'da verilen bir konferansa dayanmaktadır. *Objektivist Newsletter*'in Mayıs ve Haziran 1965 sayılarında yayınlanmıştır.

Çeviren: Nejdet Kandemir

F. A. Hayek

Kölelik Yolu

Yeni baskısıyla Eylül'de...

LIBERTE

kitaplığınızda özgürlüğe yer açın...